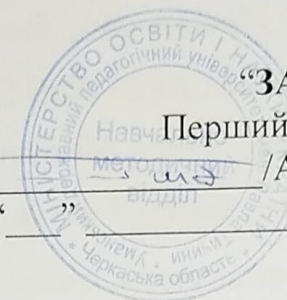

УМАНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ
ПАВЛА ТИЧИНИ
НАВЧАЛЬНО-НАУКОВИЙ ІНСТИТУТ ЕКОНОМІКИ ТА БІЗНЕС-
ОСВІТИ
КАФЕДРА ФІНАНСІВ, ОБЛІКУ ТА ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ

“ЗАТВЕРДЖУЮ”
Перший проректор
/Андрій ГЕДЗИК/
“ ” 2023 року

ПРОГРАМА
комплексного екзамену за фахом для здобувачів другого
(магістерського) рівня вищої освіти
денної та заочної форми навчання
спеціальності 072 Фінанси, банківська справа та страхування
(ОПП «Фінанси, банківська справа та страхування »)

ПОГОДЖЕНО

науково-методична комісія ННІ економіки та бізнес-освіти
протокол № 10 від « 21 » червня 2023 р.

Голова НМК

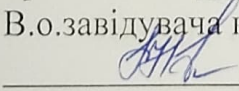
 доц. Наталія ПАЧЕВА

СХВАЛЕНО

кафедра фінансів, обліку та економічної безпеки

протокол № 11 від « 17 » травня 2023 р.

В.о.завідувача кафедри

 доц. Наталія ГВОЗДЕЙ

ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ

Атестація другого (магістерського) рівня вищої освіти за спеціальністю 072 Фінанси, банківська справа та страхування Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини здійснюється відповідно до Законів України «Про вищу освіту» (№ 1556-VII від 01.07.2014 р.), «Про освіту» (№ 2145-VIII від 05.09.2017 р.), «Про організації роботодавців, їх об'єднання, права і гарантії їх діяльності» (№ 5026-VI від 22.06.2012 р.), Постанови Кабінету Міністрів України «Про затвердження Національної рамки кваліфікацій» (№ 1341 від 23.11.2011 р.), інших нормативних актів України з питань освіти, освітньо-професійної програми, Статуту Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини.

Атестація випускників здійснюється Екзаменаційною комісією для встановлення відповідності засвоєних здобувачами вищої освіти компетентностей та досягнутих програмних результатів навчання вимогам освітньо-професійної програми «Фінанси, банківська справа та страхування» зі спеціальності 072 Фінанси, банківська справа та страхування після завершення теоретичної і практичної частини навчання. Атестація передбачає перевірку досягнення випускниками результатів навчання, встановлених освітньо-професійною програмою «Фінанси, банківська справа та страхування» підготовки фахівців зі спеціальності 072 Фінанси, банківська справа та страхування за освітнім ступенем «Магістр».

Комплексний екзамен за фахом складається з теоретичних питань, на які треба дати вичерпну відповідь. Екзамен проводиться за білетами, складеними відповідно до цієї програми.

Перелік професійних дисциплін до комплексного екзамену за фахом за спеціальністю 072 Фінанси, банківська справа та страхування (ОПП «Фінанси, банківська справа та страхування») освітнього ступеня «Магістр»:

1. Банківський менеджмент.
2. Ризик-менеджмент у фінансовій сфері.
3. Страховий менеджмент.
4. Фінансовий менеджмент.

**ПЕРЕЛІК ПРОГРАМНИХ РЕЗУЛЬТАТІВ ПІДГОТОВКИ МАГІСТРА
ЗА СПЕЦІАЛЬНІСТЮ 072 ФІНАНСИ, БАНКІВСЬКА СПРАВА ТА
СТРАХУВАННЯ (ОПП «ФІНАНСИ, БАНКІВСЬКА СПРАВА ТА
СТРАХУВАННЯ»)**

ПРН01. Використовувати фундаментальні закономірності розвитку фінансів, банківської справи та страхування у поєднанні з дослідницькими і управлінськими інструментами для здійснення професійної та наукової діяльності.

ПРН02 Знати на рівні новітніх досягнень основні концепції і методології наукового пізнання у сфері фінансів, банківської справи та страхування.

ПРН03. Здійснювати адаптацію та модифікацію існуючих наукових підходів і методів до конкретних ситуацій професійної діяльності.

ПРН04. Відшукувати, обробляти, систематизувати та аналізувати інформацію, необхідну для вирішення професійних та наукових завдань в сфері фінансів, банківської справи та страхування.

ПРН05. Вільно спілкуватися іноземною мовою усно і письмово з професійних та наукових питань, презентувати і обговорювати результати досліджень.

ПРН06. Доступно і аргументовано представляти результати досліджень усно і письмово, брати участь у фахових дискусіях.

ПРН07. Вирішувати етичні дилеми з опорою на норми закону, етичні принципи та загальнолюдські цінності.

ПРН08. Вміти застосовувати інноваційні підходи у сфері фінансів, банківської справи та страхування та управляти ними.

ПРН09. Застосовувати управлінські навички у сфері фінансів, банківської справи та страхування.

ПРН10. Здійснювати діагностику і моделювання фінансової діяльності суб'єктів господарювання.

ПРН11. Застосовувати поглиблені знання в сфері фінансового, банківського та страхового менеджменту для прийняття рішень.

ПРН12. Обґрунтувати вибір варіантів управлінських рішень у сфері фінансів, банківської справи та страхування та оцінювати їх ефективність з урахуванням цілей, наявних обмежень, законодавчих та етичних аспектів.

ПРН13. Оцінювати ступінь складності завдань при плануванні діяльності та опрацюванні її результатів.

ЗМІСТ ПРОГРАМИ

Банківський менеджмент

Теоретичні засади менеджменту в банку

Поняття банківського менеджменту. Об'єкт банківського менеджменту. Суб'єкти банківського менеджменту. Основні цілі банківського менеджменту. Завдання банківського менеджменту. Основні принципи банківського менеджменту. Зміст банківського менеджменту. Основні функції менеджменту в банках. Банківський менеджмент за напрямками роботи. Блоки банківського менеджменту. Поняття фінансового менеджменту. Організаційний менеджмент та його зміст. Основні напрями банківського менеджменту.

Планування банківської діяльності

Мета розроблення плану. Види планування. Процес стратегічного управління банком. Етапи процесу планування. Фінансове планування в банку. Продукти фінансового планування. Фінансове планування як складова загального процесу управління фінансовою діяльністю банку. Процес управління фінансовою діяльністю банку. Логічно-структурна схема декомпозиційного аналізу власного капіталу банку.

Стратегічний банківський менеджмент

Основні положення стратегічного банківського планування. Концепція розвитку банку. Аналіз зовнішніх факторів у стратегії банку. Нормативне середовище. Економіка. Конкуренція. Технологія й автоматизація. Нова продукція і ринки. Соціальні і політичні питання. Аналіз ділянки ринку. Аналіз внутрішніх факторів. стратегії банку.

Процес стратегічного менеджменту. Особливості стратегічного менеджменту в банку. Ситуаційний стратегічний аналіз. Визначення стратегічного бачення. Формулювання місії і визначення стратегічних цілей банку. Визначення стратегічного підходу та оцінка альтернативних стратегій. Аналіз стратегічного вибору банку. Побудова та затвердження стратегічного

плану розвитку комерційного банку в плановому періоді. Стратегічний контроль і коригування стратегічних планів.

Тактичний банківський менеджмент

Сутність тактичного менеджменту. Особливості тактичного менеджменту.

Операції тактичного менеджменту. Необхідність вирішення проблем управління в умовах невизначеності. Основні задачі тактичного менеджменту. Етапи тактичного менеджменту. Розроблення концепції управління, спрямованої на вирішення поставлених завдань. Структуризація джерел сучасних банків.

Фінансовий менеджмент у банку

Об'єкт управління у фінансовому менеджменті. Суб'єкт управління фінансового менеджменту. Структура фінансового плану. Етапи фінансового аналізу. Регулювання в фінансовому менеджменті. Суть та значення фінансового менеджменту у комерційному банку. Принципи та особливості фінансового менеджменту у банку. Основні ланки фінансового менеджменту. Вимоги до роботи фінансових служб. Аналітична служба. Служба планування. Казначейство. Відділ фінансового контролю. Фінансова політика та бюджетування.

Основи фінансового планування. Чинники, які впливають на специфіку планування в різних банках. Фінансове й бюджетне планування. Зміст плану банківських операцій. Продукти фінансового планування і бюджетування. Фінансова модель планування. Розрахунок прогностичних показників. Комплексний фінансовий план.

Управління активами і пасивами банку

Групи активів для управління. Методи управління активами. Методи управління пасивами у банку. Державний підхід до управління активами. Державний підхід до управління пасивами. Науковий характер управління. Комплексність в управлінні активами та пасивами. Забезпечення системного підходу. Завдання управління активами і пасивами банку.

Особливості і методи управління пасивами банку

Власний капітал банку. Принципи управління пасивами. Структура капіталу банку. Способи визначення розміру капіталу банку. Структура й порядок визначення розміру регулятивного капіталу банку.

Управління залученими коштами банку. Етапи управління процесом залучення коштів на рахунки в банку. Вибір стратегії банку на ринку депозитних послуг. Визначення оптимальної структури депозитної бази та управління нею. Розроблення заходів з формування депозитних ресурсів банку. Розроблення нових видів депозитів та диверсифікація депозитних операцій шляхом забезпечення різноманітності суб'єктів і надання різних видів депозитів. Недепозитні джерела формування банківських ресурсів.

Особливості процесу управління запозиченими джерелами коштів.

Особливості управління активами банку

Раціональна структура активів. Склад ліквідних активів. Методи управління активами. Аналіз кредитних операцій комерційного банку.

Аналіз та оцінка кредитних ризиків. Визначення величини ризиків. Управління кредитними ризиками. Контроль за ефективністю управління кредитними ризиками. Види позик за ступенем ризику.

Сутність і значення кредитного портфеля банку. Цілі формування кредитного портфеля. Структура кредитного портфеля. Основні завдання управління кредитним портфелем банку.

Кредитні операції в структурі банківських активів. Суб'єкт одержання позики. Забезпечення кредиту. Умови кредитування. Метод кредитування. Сутність і роль кредитних операцій у діяльності комерційних банків.

Операції банку з цінними паперами

Інвестиційні операції банку. Аналіз інвестиційних операцій комерційного банку. Класифікація інвестиційних операцій банку. Етапи проведення аналізу. Типи інвестиційної політики.

Принципи формування портфеля цінних паперів. Основний зміст етапів управління формуванням портфеля цінних паперів. Фактори, що впливають на

вибір цінних паперів. Головні завдання під час фінансового інвестування. Оптимізація портфеля.

Оперативне управління портфелем цінних паперів банку. Організація постійного моніторингу умов економічного розвитку країни та кон'юнктури ринку цінних паперів за окремими його сегментами. Оперативна оцінка рівня дохідності, ризику та ліквідності сформованого портфеля цінних паперів. Вибір принципових підходів до оперативної реструктуризації портфеля цінних паперів банку. Активне управління.

Реструктуризація портфеля цінних паперів за основними складовими портфеля. Реструктуризація портфеля за конкретними видами цінних паперів.

Управління персоналом банку

Принципова схема управління персоналом. Сучасні методи і принципи управління персоналом. Адміністративні методи. Економічні та соціально-психологічні методи. Складові компетенції. Класифікація персоналу. Види поділу праці. Керівний персонал.

Планування і добір персоналу. Завдання маркетингу персоналу.

Структура системи мотивації працівників банку. Основи матеріального й морального стимулювання. Схема взаємодії мотивації із системою оцінки діяльності.

Ризик-менеджмент у фінансовій сфері

Теоретичні основи ризик-менеджменту у фінансовій сфері

Ризик як об'єктивна економічна категорія. Поняття класифікація, її наукове та практичне значення. Підходи до класифікації ризиків. Ознаки класифікації: причина виникнення, рід небезпеки, характер діяльності, з яким пов'язані відповідні ризики, об'єкти, на які спрямовані ризики. Класифікація ризиків за наслідком їх діяльності. Класифікація фінансових ризиків. Загальна характеристика основних груп фінансових ризиків.

Поняття управління ризиком. Стратегія і тактика управління ризиком. Структурна схема ризик-менеджменту. Функції ризик-менеджменту.

Характеристика функцій суб'єкта управління в ризик-менеджменті: прогнозування, організація, регулювання, координація, стимулювання, контроль. Сутність ризик-менеджменту як форми підприємництва. Організація ризик-менеджменту. Основні правила ризик-менеджменту. Способи прийняття рішення в стратегії ризик-менеджменту. Методи ризик-менеджменту: уникнення, прийняття, передання, зниження.

Страховання в системі ризик-менеджменту. Основні поняття страхування. Страхові ризики. Критерії страхувальності ризиків. Сутність, зміст і види страхування. Методи страхування. Переваги страхування як методу управління фінансовими ризиками. Основні проблеми страхування.

Політико-економічний ризик у системі ризик-менеджменту

Суть політико-економічного ризику (ризиків країни) та міжнародного ризику. Чинники, що обумовлюють політико-економічний ризик. Методи управління ризиком країни. Характеристика методики BERI для оцінки ризику країни. сутність методики Швейцарської банківської корпорації Визначення рейтингу країни. Рейтинг економічного ризику. Трансляційний ризик. Формування рейтингу політичного ризику.

Проблеми, що існують при визначенні ризику країни. Визначення доцільності страхування політичного ризику.

Хеджування фінансових ризиків на ринку строкових угод

Основи управління фінансовими ризиками на ринку строкових угод. Сутність хеджування. Переваги хеджування як методу управління фінансовими ризиками. Процедура прийняття рішення про хеджування. Стратегії та інструменти хеджування фінансових ризиків. Загальна характеристика інструментів хеджування. Міжнародний досвід управління фінансовими ризиками на ринку строкових угод. Сучасна практика управління фінансовими ризиками в Україні.

Інтеграція страхових організацій та комерційних банків у сфері ризик-менеджменту

Економічні передумови взаємодії страхових організацій і банків у сфері ризик-менеджменту. Переваги співпраці страхових компаній і банків. Приклади співпраці страховиків та банківських установ. Синергічний ефект від співпраці та зменшення ризиків. Форми інтеграції страховиків і банків. Рівні співпраці страхових компаній і банків. Фінансовий супермаркет. Поліс ВВВ, його значення для банків. Зарубіжний досвід взаємовідносин страхових компаній і банків у сфері ризик-менеджменту.

Управління інвестиційними ризиками

Загальні закономірності управління інвестиційними проектами. Критерії оцінки інвестиційного проекту. Оцінка економічної ефективності проекту. Застосування методу дисконтування для оцінки економічної ефективності проекту.

Методи оцінки інвестиційних ризиків. Оцінка економічної ефективності страхування інвестиційних ризиків. Методологія оцінки ефективності страхування інвестиційних ризиків. Приклади оцінки ефективності страхування політичних ризиків.

Практика страхування інвестиційних ризиків. Страхування від політичних ризиків. Страхування інвестицій від комерційних і фінансових ризиків. Диверсифікація як спосіб зниження ризику.

Теорія портфеля. Сутність управління портфелем цінних паперів. Норма прибутку цінних паперів. Ризик цінних паперів. Кореляція цінних паперів та її застосування. Портфель з двох різних акцій. Портфель з багатьох акцій. Загальні засади теорії портфеля. Оптимізація його структури. Спрощена класична модель формування портфеля. Альтернативні теорії формування портфеля фінансових інструментів.

Ризик неплатоспроможності суб'єктів господарювання

Сутність ризику неплатоспроможності. Характеристика джерел ризику неплатоспроможності. Аналіз ризику неплатоспроможності підприємства.

Експертні оцінки. Коефіцієнтний аналіз. Зарубіжні методики. Модель Е. Альтмана. Модель Credit-Men. Оцінка фінансових ризиків за допомогою Метода Ліса. Модель CART. Модель Таффлера. Модель Д. Чессера. Модель Дж.Фулмера. Французька модель. Управління ризиком неплатоспроможності.

Кредитний ризик в системі фінансових відносин

Сутність кредитного ризику. Причини виникнення кредитного ризику. Банківська кредитна політика та ризик. Концепція стратегії кредитного ризику. Кількісна оцінка кредитного ризику. Система кількісних показників ступеня кредитного ризику. Метод фінансових коефіцієнтів. Статистичні методи оцінки ступеня кредитного ризику. Експертні методи оцінки кредитного ризику. Аналіз, методи зниження та моделювання кредитного ризику. Джерела та структура кредитного ризику. Методи зниження кредитного ризику.

Управління фінансовими ризиками на іпотечному ринку

Сутність іпотеки. Фінансові ризики іпотечного кредитування як специфічна загроза в іпотечних операціях. Різновиди ризиків при іпотечному кредитуванні. Ризики комерційного банку при іпотечному кредитуванні. Ризики позичальника іпотечного кредиту. Ризики пов'язані з предметом застави. Методичні підходи щодо управління фінансовими ризиками іпотечного кредитування. Страхування в системі управління іпотечними ризиками.

Відсотковий ризик, методи аналізу та управління

Сутність і зміст відсоткового ризику. Значення відсоткового ризику. Стратегії управління відсотковим ризиком (загальна характеристика). Метод структурного балансування. Управління процентною маржею. Основні положення геп-менеджменту. Кумулятивний геп. Проблеми практичного застосування геп-менеджменту. Дюрація як метод управління відсотковим ризиком. Хеджування ризику відсоткових ставок за допомогою форвардних контрактів. Процес хеджування ф'ючерсами відсоткових ставок. Опціони

відсоткових ставок. Хеджування ризику відсоткових ставок на основі своп-контрактів.

Управління ризиком ліквідності

Сутність ризику ліквідності. Характеристика джерел ризику ліквідності. Класифікація ризику ліквідності. Теорії управління ризиком ліквідності. Теорія комерційних позик. Теорія переміщення. Теорія очікуваного доходу. Теорія управління пасивами. Методи управління ризиком ліквідності. Методи управління ліквідністю банку. Стратегія трансформації активів. Стратегія запозичення ліквідних засобів. Стратегія збалансованого управління ліквідністю. Методи оцінювання потреби в ліквідних засобах. Метод фондового пулу. Метод структурування фондів. Метод показників ліквідності. Управління грошовою позицією та обов'язковими резервами банку.

Валютні ризики суб'єктів господарювання, методи аналізу і управління

Поняття і головні чинники валютного ризику. Класифікація валютних ризиків. Основні види валютного ризику: економічний, трансляційний, угод. Особливості управління валютними ризиками. Валютні операції та управління валютним ризиком.

Форвардні угоди: мета та умови укладання форвардних контрактів. Особливості обрахунку форвардних курсів. Форвардні угоди на нестандартні терміни. Нові форми форвардних угод. Використання форвардних угод на українському валютному ринку.

Страховий менеджмент

Сутність і роль страхового менеджменту

Поняття, витоки і принципи страхового менеджменту. Види, функції, методи страхового менеджменту. Послідовність дій менеджера страхової компанії під час ухвалення рішень

Страховання як особливий вид підприємницької діяльності, роль менеджменту в його розвитку. Суб'єкти страхового підприємництва (страхові організації, перестраховувальні компанії, страхові посередники).

Управління процесом створення страхових організацій. Страхова організація як основний суб'єкт страхового бізнесу й основа розбудови його менеджменту. Законодавство України про страхове підприємництво. Класифікація страхових організацій, їх організаційно-правові форми. Спеціалізація страхових організацій. Зміст пакету необхідних документів і процедура реєстрації страхових організацій, їх філій і представництв. Ліцензування страхової діяльності.

Зміст, структура страхового менеджменту та його функції. Нова парадигма менеджменту як виклик перспективи розвитку страхового бізнесу.

Вплив процесів глобалізації економіки на реструктуризацію страхової індустрії. Активізація використання зарубіжного досвіду в розбудові механізму управління страховими формуваннями.

Ресурсний потенціал, структура й органи управління страховою організацією

Склад, структура й оцінка наявного потенціалу страховика та ефективності його використання. Ресурсний потенціал та його оптимізація.

Поняття й принципи побудови структури управління страховою організацією. Ієрархічний тип структур управління. Функціональний і структурний підходи в організації управління страховиком. Характеристика організаційних відносин. Лінійно-функціональна структура управління як найбільш розповсюджена в страхуванні. Співвідношення централізації й децентралізації в структурі органів управління страховою організацією.

Кадрове забезпечення страхових організацій. Підбір працівників, їх адаптація й підвищення кваліфікації. Оцінка показників роботи окремих підрозділів та працівників страхової організації.

Сутнісна характеристика мотивації персоналу як функція страхового менеджменту. Заробітна плата та інші форми мотивації в страхуванні. Стимулювання інновацій.

Загальні збори акціонерів – найвищий орган управління страховою організацією. Спостережна рада. Рада директорів. Ревізійна комісія. Права та обов'язки цих органів.

Виконавчі органи управління страховою організацією. Правління та його функції. Голова правління, президент, генеральний директор страхової організації. Матриця повноважень із прийняття рішень.

Дорадчі органи управління страховою компанією: рада директорів філій, рада директорів центрів страхових послуг, рада агентів.

Функції і роль Національного банку України в забезпеченні нагляду за страховою діяльністю. Напрями вдосконалення впливу держави на розвиток страхової справи.

Планування у страховій організації

Визначення стратегії, місії, цілей страховика й шляхів їх досягнення. Система планів розвитку страхової організації. Бізнес-процеси як сукупність дій засновників і менеджменту, що забезпечують реалізацію конкретної мети страховика в межах певної організаційно-правової структури.

Декомпозиція стратегічної цілі за якісними й кількісними показниками та оргструктурою страхової організації. Стратегія страхової організації як генеральна програма дій. Процес розробки стратегії: елементи стратегічного вибору, формування стратегічних цілей, використання методу «опрацювання сценарію майбутнього» організації, оцінка стратегічної ситуації. Інноваційна спрямованість стратегії розвитку. Аналіз альтернатив і вибір стратегії. Проведення SWOT-аналізу при розробці стратегії страховика. Врахування економічних, соціальних і політичних факторів розвитку страхової організації. Часовий аспект стратегії. Опрацювання плану регіональної діяльності й плану відкриття нових точок продаж. Оцінка необхідних ресурсів.

Необхідність і призначення бізнес-плану страховика. Коло користувачів бізнес-планом. Структура бізнес-плану та характеристика його окремих розділів. Порядок опрацювання, розгляду й затвердження бізнес-плану.

Процес бюджетування в страховій організації. Планування на рівні підрозділів. Бюджетування як одна з форм здійснення контрольної функції страхового менеджменту.

Комунікації та інформаційне забезпечення страхового менеджменту

Комунікації в сучасній страховій організації: сутність, елементи й етапи комунікаційного процесу.

Вимоги до організації інформації. Програмний комплекс страхової компанії: завдання, цілі, механізм функціонування, роль у формуванні ефективних бізнес-процесів та прийнятті управлінських рішень. Системи управління відносинами із клієнтами на базі GRM-технологій. Інформаційний супровід договорів у сфері страхування.

Формування баз даних і управління їх використанням. Електронна база даних Моторно (транспортного) страхового бюро України з автотранспортного страхування. Система електронного обміну даними. Використання можливостей Internet. Страхова статистика та бухгалтерський облік як інструменти управління.

Шляхи вдосконалення інформаційної системи. Комерційна таємниця та способи її забезпечення в страхових організаціях. Публікація звітності на іншій інформації.

Взаємовідносини страховиків із засобами масової інформації.

Управління маркетинговою діяльністю у страховому бізнесі

Сутність і завдання страхового маркетингу. Маркетингова служба страховика, її функції та організація роботи. Зміст та спрямованість плану маркетингу на удосконалення управління асортиментом і якістю страхових послуг, формування попиту на ці послуги і стимулювання продажів.

Маркетингові дослідження в страхуванні: завдання, види та форми. Аналіз ринкової ситуації та конкурентного середовища. Сегментування і вибір цільових ринків. Методи збору та аналізу інформації про споживачів страхових послуг та конкурентів. Визначення факторів, що впливають на динаміку продажів. Формування та реалізація конкурентних переваг страхової організації.

Розширення пропозиції страховика. Розробка та просування нових видів страхових послуг. Управління рекламною діяльністю. Підтримування зв'язків зі споживачами страхових послуг. Реалізація форм і методів паблік рилейшнз.

Побудова ефективної системи продажу: канали розподілу та мотивація причетних до надання страхових послуг. Реалізація заходів щодо підвищення ефективності роботи в каналах розподілу. Прямі продажі: через головний офіс та відокремлені структурні підрозділи.

Роль, значення та тенденції розвитку страхового посередництва в Україні. Страхові агенти, їх класифікація та основні функції. Страхові та перестрахові брокери: функції та організація діяльності. Нові форми страхового посередництва. Віртуальне страхове посередництво. Асистанс (медичний та технічний). Винагорода страховим посередникам.

Управління відбором ризиків на страхування

Сутність ризик-менеджменту в контексті визначення потреби в страхуванні. Поняття й класифікація ризиків. Ознаки ризиків, що можуть бути прийняті на страхування.

Організація відбору ризиків на страхування. Управління даним бізнес-процесом для формування та забезпечення збалансованості страхового портфеля. Етапи відбору ризиків.

Тарифікація. Побудова тарифікаційної системи. Страховий тариф як ціна за страхову послугу. Структура тарифу. Основні методологічні підходи при здійсненні актуарних розрахунків. Тарифна політика, її цілі та принципи.

Андерайтинг як важливіший бізнес-процес страховика. Складові й основні завдання андерайтингу. Вимоги до управління андерайтингом.

Ідентифікація ризиків. Виявлення можливих ризиків та визначення причин імовірності їх настання.

Оцінка ризику. Методи кількісного і якісного аналізу внутрішніх та зовнішніх факторів, що формують причини й величину ризиків.

Визначення розміру та періоду страхового покриття. Розрахунок страхової премії.

Контроль за ризиком. Урахування факторів територіальної та часової розкладки ризиків. Доцільність перестраховування ризиків.

Укладення страхових договорів та контроль за їх виконанням.

Врегулювання страхових претензій

Служба врегулювання претензій: завдання та місце в страховій компанії. Процедура та етапи врегулювання страхових претензій. Дії сторін договору в разі настання страхового випадку. Залучення аварійних комісарів та інших експертів для з'ясування причин настання страхового випадку та визначення розміру завданої шкоди. Документальне оформлення страхової претензії. Технологія перевірки достовірності страхового випадку й нанесення ним шкоди страхувальнику. Розрахунок страхових виплат. Форми страхових виплат. Порядок врегулювання збитків у різних видах страхування. Особливості виплат страхових сум за договорами зі страхування життя.

Оформлення регресних позовів до осіб, винних у скоєнні страхових випадків. Контрибуція в сфері страхування.

Формування ефективної служби безпеки та механізм її взаємодії з іншими підрозділами страхової компанії.

Управління грошовими потоками страховика

Фактори, що зумовлюють особливості грошових потоків у страхових організаціях. Види грошових потоків страховика: вхідний, внутрішній і вихідний. Модель грошових потоків страховика.

Грошові потоки, що обслуговують операційну діяльність страховика. Організація управління процесом мобілізації доходів страховика.

Доходи від страхової діяльності: зароблені страхові премії, комісійна винагорода за передачу ризиків у перестраховання, частки страхових виплат і відшкодувань, що надходять від перестраховиків, повернені суми з резерву збитків та централізованих страхових резервних фондів. Порядок визначення заробленої страхової премії.

Менеджмент витрат страховика. Витрати страховика на здійснення страхової діяльності: страхові виплати, відрахування в централізовані страхові резервні фонди та в технічні резерви інші, ніж резерв незароблених премій, витрати на ведення страхової справи. Проблеми оптимізації витрат на ведення справи.

Грошові надходження й витрати, зумовлені інвестиційною й фінансовою діяльністю страховика. Управління процесом розподілу прибутку. Особливості оподаткування прибутку страховиків. Чистий прибуток, порядок його використання. Розподіл чистого прибутку. Вільні резерви страховика. Виплата дивідендів. Реінвестування.

Управління фінансовою надійністю страховика

Поняття фінансової надійності та методи її забезпечення. Вплив тарифної політики страховика на фінансові результати. Роль перестраховувальних програм у збалансуванні страхового портфеля.

Поняття технічних резервів. Склад технічних резервів згідно із Законом України «Про страхування». Резерв незароблених премій. Порядок формування резерву незароблених премії та визначення частки перестраховика в цьому резерві страховика.

Резерв збитків. Види резерву збитків. Порядок формування резерву збитків за заявленими вимогами страхувальників. Визначення частки перестраховика в резерві збитків. Резерв коливань збитковості та порядок його формування. Резерв катастроф та порядок його створення.

Інвестиційна діяльність страховика. Інвестиційний ризик та дохідність, їх взаємозв'язок. Диверсифікація та ризик інвестиційного портфеля.

Розміщення коштів страхових резервів. Напрямки та принципи інвестування тимчасово вільних коштів страховика.

Платоспроможність страховика та умови її забезпечення. Статутний фонд страховика, особливості його формування. Гарантійний фонд. Вільні резерви страховика. Фактичний запас платоспроможності страховика та порядок його визначення. Визначення нормативного запасу платоспроможності. Система управлінських заходів щодо покращання платоспроможності страховика.

Оцінка структури активів та пасивів страховика. Структура дебіторської та кредиторської заборгованості.

Показники фінансової стійкості (коефіцієнти): автономії (незалежності); фінансової стійкості; використання активів; використання власних коштів; співвідношення позикових та власних коштів; маневреності власних коштів; концентрації власного капіталу; показник заборгованості кредиторам.

Показники ліквідності: коефіцієнт ліквідності; коефіцієнт швидкої ліквідності; коефіцієнт абсолютної ліквідності.

Нормативні показники діяльності страхової компанії та їх роль у забезпеченні рентабельної роботи страховика.

Фінансовий моніторинг у страхових організаціях

Фінансовий моніторинг і його завдання у справі запобігання та протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, та фінансування тероризму. Дії, які відносяться до легалізації (відмивання) доходів.

Система фінансового моніторингу: первинний (внутрішній) та державний (зовнішній) рівень.

Страхові компанії, як суб'єкти первинного фінансового моніторингу. Завдання та обов'язки суб'єкта первинного фінансового моніторингу. Суб'єкти державного фінансового моніторингу: завдання, функції та права.

Ідентифікація осіб, що здійснюють фінансові операції. Порядок надання інформації. Фінансові операції страхової організації, які підлягають

внутрішньому та обов'язковому фінансовому моніторингу. Програма та правила проведення фінансового моніторингу.

Фінансовий менеджмент

Теоретичні та організаційні основи фінансового менеджменту

Сутність фінансового менеджменту. Функції фінансового менеджменту та їх значення. Фінансовий менеджмент як система управління фінансами підприємства. Необхідність і умови забезпечення ефективності фінансового менеджменту.

Мета фінансового менеджменту. Основні завдання фінансового менеджменту. Значення максимізації прибутку і ринкової вартості підприємства для реалізації кінцевих інтересів його власників.

Система забезпечення фінансового менеджменту

Методологічні основи побудови системи забезпечення фінансового менеджменту. Організаційне забезпечення фінансового менеджменту. Характеристика моделі фінансової інфраструктури підприємства. Системи і методи внутрішнього фінансового контролю.

Інформаційне забезпечення фінансового менеджменту. Фінансова інформаційна база та загальні вимоги до неї. Показники інформаційного забезпечення фінансового менеджменту. Зміст фінансової звітності. Основні користувачі фінансової інформації.

Управління грошовими потоками на підприємстві

Поняття грошового потоку. Значення грошових потоків у діяльності підприємства. Оптимізація грошових потоків. Види грошових потоків та їх класифікація. Принципи управління грошовими потоками. Складання звіту про рух коштів.

Вхідні грошові потоки і їх характеристика. Зміст і завдання управління вхідними грошовими потоками. Управління грошовими потоками, пов'язаними з операційною діяльністю. Управління грошовими потоками, пов'язаними з фінансовими операціями.

Управління вихідними грошовими потоками. Зміст і завдання управління вихідними грошовими потоками. Управління грошовим потоком «оплата рахунків суб'єктів господарювання». Перерахування коштів до бюджету і цільових державних фондів. Погашення зобов'язань за кредитами та інших боргових зобов'язань. Витрати на оплату праці.

Планування надходження й використання коштів. Розробка й застосування платіжного календаря.

Визначення вартості грошей у часі та її використання у фінансових розрахунках

Необхідність і значення визначення вартості грошей у часі. Фактори, що впливають на зміну вартості грошей у часі. Вплив інфляції на зміну вартості грошей. Ризик і його вплив на зміну вартості грошей.

Нарахування простих і складних процентів.

Майбутня вартість грошей і її зміст. Поняття компаундування. Розрахунок майбутньої вартості грошей з урахуванням анuitетів. Використання процентного фактора в розрахунках майбутньої вартості грошей.

Теперішня вартість грошей і її зміст. Поняття дисконтування та сфера його застосування. Визначення суми дисконту. Визначення чистого дисконтного доходу. Розрахунок теперішньої вартості анuitетів. Поточна вартість довічної ренти. Використання процентного фактора в розрахунках теперішньої вартості грошей.

Урахування фактора часу в розрахунках вартості облігацій та акцій.

Управління прибутком

Зміст і завдання управління загальним прибутком. Системний підхід до управління прибутком. Інформаційна база управління прибутком.

Управління прибутком від операційної діяльності. Формування прибутку від основної діяльності. Фактори, що впливають на формування прибутку. Зовнішні та внутрішні фактори. Управління формуванням собівартості. Розрахунок граничної виручки і граничних витрат. Аналіз

беззбитковості виробництва. Розробка цінової політики та її оптимізація на підприємстві. Політика максимізації прибутку підприємств. Операційний леверидж.

Управління формуванням прибутку від іншої операційної діяльності. Формування прибутку від фінансових операцій.

Сутність і завдання управління розподілом прибутку. Фактори, що впливають на розподіл загального прибутку. Вплив на розподіл прибутку системи оподаткування підприємств.

Управління використанням чистого прибутку. Аналіз використання прибутку. Створення резервного фонду. Політика розвитку підприємства з використанням прибутку. Дивідендна політика.

Управління активами

Склад і структура активів підприємства. Оцінка активів. Зміст і завдання управління оборотними активами. Управління виробничими запасами. Управління дебіторською заборгованістю. Визначення оптимальної структури дебіторської заборгованості. Забезпечення ефективного контролю за рухом і своєчасним поверненням дебіторської заборгованості. Методи інкасації дебіторської заборгованості. Методи рефінансування дебіторської заборгованості. Управління коштами. Оптимізація залишку коштів підприємства.

Джерело формування оборотних активів підприємств та способи забезпечення їх оптимальної структури. Стратегія фінансування оборотних активів: агресивна модель, консервативна модель, компромісна модель.

Управління необоротними активами підприємства. Управління основними засобами, нематеріальними активами.

Вартість капіталу та оптимізація його структури

Сутність капіталу підприємства. Класифікація капіталу. Визначення загальної потреби в капіталі. Фактори, що впливають на обсяг капіталу. Власний капітал і його формування. Статутний капітал. Пайовий капітал.

Резервний капітал. Нерозподілений прибуток. Управління формуванням власного капіталу.

Позичковий капітал. Довгострокові фінансові зобов'язання. Короткострокові фінансові зобов'язання. Кредиторська заборгованість. Управління позичковим капіталом. Управління кредиторською заборгованістю.

Вартість капіталу. Вартість капіталу як міра прибутковості. Норма капіталу. Базова концепція визначення вартості капіталу. Визначення вартості власного капіталу. Вартість акціонерного капіталу. Оцінка позик. Оцінка загальної вартості капіталу. Інфляція та ринкова вартість капіталу. Розрахунок середньозваженої вартості капіталу. Фінансовий леверидж. Ефект фінансового левериджу.

Структура капіталу. Фактори, що впливають на структуру капіталу. Управління структурою капіталу. Оптимізація структури капіталу. Політика підприємства щодо структури капіталу. Вплив структури капіталу на вартість підприємства.

Управління інвестиціями

Сутність і класифікація інвестицій. Зміст і завдання управління інвестиціями. Види інвестицій. Формування інвестиційної політики.

Форми реальних інвестицій і особливості управління ними. Капітальні інвестиції. Види інвестиційних проектів і вимоги до їх розробки. Методи оцінки ефективності інвестиційних проектів. Окупність капітальних вкладень та її розрахунок. Особливості управління інноваційними інвестиціями підприємств. Управління реалізацією реальних інвестиційних проектів. Порядок розробки бюджету капітальних вкладень.

Управління джерелами фінансування капітальних вкладень. Амортизаційна політика підприємства. Використання прибутку. Інструменти довготермінового фінансування інвестицій. Визначення оптимальної структури джерел фінансування капіталовкладень. Прогнозування джерел.

Фінансова та інвестиційна діяльність підприємства. Управління фінансовими інвестиціями. Вкладання коштів у цінні папери. Розміщення коштів на депозитних рахунках. Портфель фінансових вкладень та принципи його формування. Методи оцінки інвестиційного портфеля з урахуванням ризику. Диверсифікація інвестиційного портфеля. Ризикові інвестиції (венчурний капітал).

Управління фінансовими ризиками

Економічна сутність фінансових ризиків та їх класифікація.

Основні види фінансових ризиків: валютний, депозитний, процентний, інфляційний, інвестиційний, кредитний. Фактори, які впливають на рівень фінансових ризиків. Визначення рівня ризику і його впливу на фінансовий стан підприємства та на його прибутковість.

Зміст управління фінансовими ризиками. Процес їх прогнозування та нейтралізації у фінансовій діяльності підприємств.

Методи розрахунку ризиків. Економіко-статистичні методи оцінки рівня ризиків. Експертні методи оцінки. Аналогові методи оцінки. Премія за ризик та порядок її визначення.

Способи уникнення та нейтралізації фінансових ризиків. Страхування ризиків. Використання механізмів диверсифікації.

Аналіз фінансових звітів

Призначення й види фінансових звітів. Методи оцінки фінансових звітів. Склад, характеристика та зміст фінансової звітності підприємства згідно з положеннями (стандартами) бухгалтерського обліку. Зміст і завдання аналізу фінансових звітів.

Бухгалтерський баланс і його значення для аналізу фінансового стану підприємства. Аналіз динаміки і структури активу та пасиву балансу.

Аналіз звіту про фінансові результати підприємства. Аналіз звіту про рух коштів. Критерії і методика оцінки незадовільної структури балансу підприємств.

Система показників фінансового стану підприємства та їх оцінка. Аналіз економічного потенціалу підприємства. Аналіз показників ліквідності та платоспроможності підприємства. Оцінка ліквідності балансу підприємства. Показники фінансової стійкості та стабільності підприємства і їх оцінка. Показники ринкової ділової активності підприємства.

Комплексний аналіз фінансового стану підприємства.

Внутрішньофінансове прогнозування та планування

Фінансове прогнозування та планування в системі фінансового менеджменту. Цілі й завдання внутрішньо-фінансового прогнозування та планування. Методи фінансового прогнозування та планування. Бюджетування та його сутність. Види бюджетів. Складання бюджетів (кошторисів). Методика розрахунку основних фінансових показників бюджетів. Оперативне фінансове планування як основа внутрішньо-фінансового контролю.

Антикризове фінансове управління підприємством

Зміст та завдання антикризового фінансового управління підприємством. Методи прогнозування банкрутства підприємства. Система випереджального реагування на загрозу банкрутства і комплекс запобіжних заходів.

Фінансова санація підприємства як елемент антикризового управління. Досудова санація. Санація з рішення господарського суду. Менеджмент санації підприємства, його функції та завдання.

Методи фінансування санації підприємства. Управління залученням зовнішніх фінансових джерел та внутрішніми джерелами фінансування.

Реструктуризація в системі антикризового фінансового управління підприємством. Організаційно-фінансове забезпечення реструктуризації підприємств.

ОЦІНЮВАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ СКЛАДАННЯ КОМПЛЕКСНОГО ЕКЗАМЕНУ ЗА ФАХОМ

Оцінювання результатів складання комплексного екзамену за фахом здійснюється у порядку, передбаченому прийнятою в Уманському державному педагогічному університеті імені Павла Тичини системою контролю знань:

- за національною (4-бальною) шкалою: відмінно; добре; задовільно; незадовільно.

- за 100-бальною шкалою:

90 – 100 балів – відмінно – відмінне виконання з незначними помилками,

82 – 89 балів – добре – вище середніх стандартів, але з деякими помилками;

75 – 81 бали – добре – в цілому змістовна відповідь зі значними помилками;

69 – 74 бали – задовільно – чітко, але зі значними недоліками;

60 – 68 бали – задовільно – виконання відповідає мінімальним критеріям;

менше 60 балів – незадовільно.

Виконання всіх екзаменаційних завдань з комплексного екзамену за фахом є обов'язковим. Незадовільна оцінка з одного з екзаменаційних завдань є підставою для виставлення незадовільної оцінки за комплексний екзамен в цілому. Оцінки комплексного екзамену виставляє кожен член комісії. Підсумкова оцінка комплексного екзамену за фахом визначається як середня з позитивних оцінок за кожен вид екзаменаційних завдань. Рішення Екзаменаційної комісії про оцінку знань, виявлених під час складання екзамену, а також про присвоєння студентам кваліфікації та видання випускникам дипломів ухвалюється на закритому засіданні комісії відкритим голосуванням більшістю голосів членів комісії, які брали участь в її засіданні. За однакової кількості голосів голос Голови ЕК є вирішальним.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Основна

1. Версаль Н.І. Основи банківського менеджменту: практикум: навч. посіб. К.: Фітосоціоцентр, 2013. 184 с.
2. Євтух О. Т. Фінансовий менеджмент для магістрів і не тільки: навч. посібник. К. : Центр учбової літератури, 2011. 407 с.
3. Кузнецова С. А. Фінансовий менеджмент: навч. посібник. К. : Центр учбової літератури, 2014. 122 с.
4. Пікус Р. В. Управління фінансовими ризиками : навч. посібник. 2-ге вид., випр. К. : Знання, 2011. 598 с.
5. Плиса В. Й. Страховий менеджмент : навч. посіб. Львів : ЛНУ ім. Івана Франка, 2014. 377 с.
6. Ризик-менеджмент у фінансовій сфері : навч. посібник / уклад. М. А. Слатвінський. Умань: Візаві, 2017. 395 с.
7. Страховий менеджмент: навч. посіб. / В. І. Аранчій, О. М. Остапенко, Т. М. Остапенко. Полтава: ПДАА, 2018. 252 с.
8. Страховий менеджмент : навч. посіб. / Куцик П. О. [та ін.]. Львів: Вид-во Львів. комерц. акад., 2015. 243 с.
9. Супрун А. А., Супрун Н. В. Страховий менеджмент : навчальний посібник. Львів : Магнолія 2006, 2014. 300 с.
10. Фінансовий менеджмент у банку. Навчальний посібник / за ред. І. Г. Сокиринської, Т. О. Журавльової. Дніпропетровськ: Пороги, 2016. 192 с.

Додаткова

1. Бригхэм Ю., Эрхардт М. Финансовый менеджмент. 10-е изд. СПб. : Питер, 2009. 960 с.
2. Ванхорн Дж., Вахович мл. Дж. М. Основы финансового менеджмента. 12-е изд. М. : ООО «И.Д.Вильямс», 2008. 1232 с.
3. Журавель Т. М., Нагайчук Н. Г. Страхування у схемах: навч. посіб. : рек. МОН України. Львів : Новий світ-2000, 2020. 389 с.

4. Коваленко Л. О., Ремньова Л. М. Фінансовий менеджмент. 3-тє вид., випр. і допов. К.: Знання, 2008. 483 с.
5. Крамаренко Г. О., Чорна О. Є. Фінансовий менеджмент : [підручник]. 2-е вид. Київ: Центр учбової літератури, 2009. 520 с.
6. Нено І. М. Страховий менеджмент. Харків: Бурун книга, 2011. 224 с.
7. Старостіна А. О., Кравченко В. А. Ризик-менеджмент: теорія та практика. К.: Кондор, Політехніка, 2009. 199 с.
8. Фінансовий менеджмент : [навч. посібн.] / [Момот Т. В., Безугла В. О., Татаруєв Ю. О., Кадничанський М. В., Чалий І. Г.] ; За ред. Т. В. Момот. К.: Центр учбової літератури, 2011. 712 с.
9. Шкільник І. О., Боярко І. М., Сюркало Б. І. Фінансовий менеджмент : навч. посібник. Суми : Університетська книга, 2009. 300 с.